

"למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ"

ניסן - זמן התחדשות האדם

"החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה" (שמות יב, ב). כידוע, כמו ב"ימים הנוראים", גם בחודש ניסן טמונה סגולה מיוחדת להתחדשות. זהו זמן המסוגל להתנתקות ולהתהפכות לטובה הנובעת מהתחלה חדשה.

עיקר סגולת "הימים הנוראים" נעוצה בהפיכת המערכת המעשית של האדם. אדם מטבעו שקוע בהרגליו, וקשה לו עד מאוד לשנותם. לשם כך נדרשים ממנו כוחות עצומים, ואכן בימים אלו זוכה האדם לסייעתא דשמיא עצומה וניתנת לו האפשרות להגיע להישגים בשנוי המעשים.

אולם המהפכה השורשית, ההתחלה מה"בראשית" של האדם, טמונה דוקא בענין הפסח. כי הנה לא לחנם פותחת התורה הקדושה בסיפור חייו של אדם הראשון. הן יכלה התורה להתחיל בענין יציאת מצרים ומתן תורה שאז נהיינו לעם, וכמו הקושיה הנודעת המובאת ברש"י בתחילת חומש בראשית "אמר ר' יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחדש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית?"

אלא, שלאמיתו של דבר סיפור יציאת מצרים הוא המשך ישיר לתיאור חייו של אדם הראשון. בפרשת בראשית מתארת לנו התורה כיצד היה נראה אדה"ר לפני החטא, מהי צורתו האמיתית והנכונה של האדם. לאחר מכן מתואר כיצד במשך הדורות חרבה צורת האדם, ולאחר שעבוד מצרים שהיה כור ההיתוך לזיכוך וטיהור נשמת כלל ישראל, כמו שכתוב: "ואתכם לקח ה'... מכור הברזל ממצרים" (דברים ד, כ), הם הגיעו למעמד הר סיני בו נשלמה בהם צורת האדם השלם, בבחינת "אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם" (יבמות סא ע"א).

זוהי הסגולה המופלאה הטמונה בימי חג הפסח [ולאחר מכן עד שבועות]

- ההתחדשות!

תשובה - התהפכות גמורה

ראשית עלינו להאיר נקודה יסודית וחשובה מאוד בהשקפה.

שוחחתי זה מכבר עם יהודי על הברכה הגדולה שזכינו לה בדורנו בדמות בעלי התשובה, ואמרתי לו כי מתנה מופלאה זו הנקראת "חזרה בתשובה" אינה שייכת דוקא לחילוניים, וכי גם יהודים שומרי תומ"צ יכולים לחזור בתשובה. אותו יהודי השיבני על כך בדרך מליצה, שהרי תשובה ענינה מהפך של מאה ושמונים מעלות, וא"כ רק יהודי חילוני יכול להתהפך מאה ושמונים מעלות, אבל אם יהודי חרדי יעשה כך לאן הוא יגיע?...

דברים אלו בטעות יסודם. "תשובה" ענינה תמיד התהפכות גמורה גם כלפי אלו השומרים תומ"צ, אלא שחילוני טועה בכל תפיסת עולמו וממילא עליו להתהפך בכל עניניו, אולם גם אנו כאשר אנו באים "להתהפך" - לתקן דברים, לא די בשינויים קטנים כלשהם: כהשתדלות להתמיד מעט יותר בלימודינו, לכוון יותר באמירת ברכות או לכעוס פחות, לתקן קצת פה וקצת שם. זוהי טעות בהשקפה. תשובה ענינה חזרה לאחור. על כל אחד ואחד מוטל להתבונן בעצמו באלו נקודות יסודיות מתוך מערכת החיים שלו הוא שרוי בחשיכה מוחלטת ונוהג בהן כחילוני גמור, ועליהן עליו לחזור בתשובה.

ראיה ברורה לכך היא ענין המועדים, ובפרט ענין חג הפסח שהעניק לנו הבורא ית'. בפורים, כידוע היתה תחיית המתים. הקב"ה חתם על הגזירה להשמדת כלל ישראל, ופירושו של דבר היה סופם של כלל ישראל, אלא שלאחר מכן כשזכו ונעשה להם נס, נברא עם חדש כפשוטו - "ועם נברא יהלל י-ה" (תהלים קב, יט, ועי' ויק"ר פ"ל, ג). כמדומה שפסח הוא המשך ישיר לפורים. ואף אם לא נאמר כך, ודאי שפסח ענינו התחדשות מוחלטת. לא שיפור ושיפוץ של האדם הישן, אלא יצירת אדם חדש כפשוטו - "ראש חדשים", וכענינו של ראש השנה - "זה היום תחילת מעשיך". אלא שבר"ה ההתחדשות בעיקר במעשים, ואילו בפסח נדרשת התחדשות בהשקפת החיים: מבט אחר על העולם, מבט אחר על התורה, מבט אחר לחלוטין על היהודי בכלל, ועל עצמנו בפרט.

חשוב מאוד לנצל את סגולת הימים הללו, שהרי לימדונו חז"ל (חגיגה ד

ע"א): "איזהו שוטה - זה המאבד כל מה שנותנים לו", ו"כל אדם שאין בו דעה אסור לרחם עליו" (סנהדרין צב ע"א). בימי הפסח ניתנים לנו משמים כלים גדולים ועצומים: מצה, מרור, ארבע כוסות, כרפס וחרוסת. אסור לנו, אפוא, לאבדם בידים. וכנראה שאכן לשם בנין אדם מחודש נזקקים אנו לכלים כה עצומים. וכמו שמצבו האמיתי של חולה מתגלה לו בשעה שהוא רואה לפניו את כלי הניתוח המרובים והמשוכללים שהוכנו עבורו, או אז הוא מתחיל לתפוס עד כמה מצבו חמור, כך עלינו להאמין ולהכיר בעובדה שבימים אלו טמונה התחדשות מוחלטת, ועל ידי עמל והכנה ראויה, ניתן להיעשות בהם אדם חדש.

"יסוד היסודות - לידע שיש שם מצוי"

פעמים כשמנסים להבין סוגיה קשה והדברים אינם נתפסים, הפתרון הוא להתחיל שוב מההתחלה: במשנה כתוב כך וכך, בגמ' - כך וכך. אח"כ מגיעים לקושיית התוס' ולתירוץ הרע"א, וכך מתבהרים הדברים.

נתחיל, אפוא, גם אנו מיסודות הדברים. ידועה לשון הרמב"ם בפתיחת הלכות יסודי התורה "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו".

לימדנו הרמב"ם, שאם ברצוננו להבין כל חכמה שהיא בעולם, היסוד הראשון הוא לדעת שישנו "שם מצוי" - בורא עולם! ידיעת יסוד זה בכוחה לנטרל ויכוחים רבים. בדרך כלל, כשנקלעים לויכוח עם יהודים חילוניים, הנושא הוא "תורה עם דרך ארץ" או גיוס בחורי ישיבות. רבים מויכוחים אלו היו נמנעים אילו לא היינו מתחילים מאמצע הענין אלא מהיסוד: יש בורא ומנהיג לעולם. וכאן מגיעות השאלות היסודיות: מיהו אותו בורא עולם, כמה הוא גדול, עד כמה הוא עמוק. מהי אותה תורה אשר ניתנה לנו על ידו, מה הכוונה בכך שזו "תורת חיים", האם מדובר כאן רק על שמונים שנה, או על נצח נצחים וכו' וכו'. וכאשר עוסקים ביסודות הדברים, כל אותם ויכוחים קטנוניים נמוגים מאליהם.

"מוחין דקטנות" - הכרת מציאות השי"ת בעולם

הסוגיא המיוחדת של חג הפסח טמונה בפסוק "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ" (שמות ח, יח). זהו ענין הפסח - להתחיל מהתחלה, וההתחלה היא להכיר במציאותו יתברך בעולם.

בלשון הקדמונים עבודת ליל הסדר מתחלקת לשני חלקים: הכרפס - ממשיך "מוחין דקטנות", והמצה - ממשיכה "מוחין דגדלות". "מוחין" פירושו שכל והשגה. כשאומרים "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד" החלוקה היא כך: "שמע ישראל ה' אלקינו ה'" - מוחין דקטנות, "אחד" - מוחין דגדלות. ונבאר את הדברים על פי פשוטם.

השי"ת עשה בעולמו הרבה נסים ונפלאות, אולם הנס הגדול מכולם הוא, האפשרות לא להכיר בעובדה המוחשית שישנו בורא לעולם.

כי הנה כאשר מתבוננים אנו בחפץ מסויים, כגון מיקרופון, פשוט לכל אחד שלא יתכן שהוא נוצר מעצמו, או לחילופין, נוצר ע"י ילד בעל פיגור שכלי. דבר זה נראה לעין-כל בבהירות. וכן בכל דבר ודבר בעולם קיימת בהירות מוחלטת ללא כל ספיקות בקשר לתכונותיו, מציאותו, ומי עשאו: חשמלאי תלה את המנורות בתקרה, את הבנין בנה בנאי, וכל כיוצ"ב.

מדוע, אפוא, לא ברור לנו באותה מדה של בהירות מי יצר את העצים ואת הפרחים היפים הגדלים בחוץ?? מדוע דוקא כשמגיעים לנקודה זו נוצר לפתע בלבול, אדם מטה און קשבת לכל מיני תיאוריות אוניברסיטאיות שונות ומשונות, שבנסיבות אחרות לא היו מתקבלות על הדעת כלל, והדברים אף נכנסים לתוך לבו, הלוא דבר פלא הוא?!

אותו דבר "החוסם" לנו כביכול את הראש מלהכיר במציאות האמיתית של הבריאה, הנו הנס הגדול ביותר שעשה הבורא יתברך בעולמו, וכפי שהתבטא שלמה המלך ע"ה "ה' אמר לשכון בערפל" (מלכים א, ח, יב), וכשבע"ה יבוא משיח - מחיצה זו תתאדה לפתע והכל יתבהר. זהו גם ענינו של בית המקדש - יהודי שרק נכנס לתוכו, כבר זכה לבהירות מופלאה והוא ראה מול עיניו את המציאות האמיתית של בורא עולם (כשם שלאחר הסרת החול והלכלוך שכסו את המשקפיים אשר מחמתן לא ניתן היה לראות מאומה, לפתע הכל נעשה ברור ובהיר).

בהירות זו נקראת בלשון הקדמונים "מוחין דקטנות", כי אילו לא אותו נס מופלא, שהקב"ה כסה כביכול את אותה מציאות פשוטה במחיצה של חושך, ענן וערפל, באופן שאדם לא קולט מה באמת מתרחש סביבו, אפילו ילד קטן היה יכול לתפוס את מציאות הבורא יתברך בעולמו, שהרי ניכרת היא על כל פרט ופרט בבריאה.

זוהי המטרה הראשונה העומדת בפני כל יהודי ויהודי: להגיע למדרגת "מוחין דקטנות" - להתבונן בעולם ולראות את הקב"ה על כל צעד ושעל. "שמע ישראל" - אין צורך בכוונות עמוקות וכו', רק שמיעת האוזן. לשמוע את אשר מדברת אלינו הבריאה כולה. "ה'" - זוהי מציאות של ההויה המהוה את הכל, "בעל הבית" הבורא ומנהיג את הכל. "אלקינו" - האלקים שלנו. כל מה שיש לנו: עינים, אזנים, מח, תורה וכו', הכל מאתו יתברך. "ה'" - מי עשה את הכל? בורא העולם לבדו.

העבודה המוטלת עלינו בפסח היא להתחיל מהתחלה: לפני הכל להכיר במציאות ש"שמע ישראל ה' אלקינו ה'". לא לאטום את השכל מהתבוננות בטובו ובחסדו יתברך המושפעים עלינו תמיד בכל יום, בכל עת ובכל שעה. הכרה זו היא דרגת "מוחין דקטנות".

"מוחין דגדלות" - "אחד"

אולם ישנה השגה נוספת, נעלה יותר: "מוחין דגדלות" - שהשי"ת הוא "אחד". להכיר באמיתת המציאות מתוך הבריאה כולה, הגשמית והרוחנית כאחד, שכל פרט ופרט ולו הקטן ביותר, הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא המחדש ומחיה אותו כל רגע ורגע מחדש, לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף.

תפיסה זו אינה ניתנת להשגה בשכל הפשוט. לשם כך נדרשים מהאדם העמקה והתבוננות יתירה בענין האמונה, אשר בעצם היה חידוש גדול של התורה הק'.

במבט שטחי על העולם נדמה כי מי שהוא "שלימזל" ובטלן, ואינו יודע כיצד להרויח כסף, אכן נשאר עני מרוד, ואילו הפקח והמוכשר העובד שעות נוספות ויודע היכן להשקיע את כספו וכיצד "להסתדר בחיים", נעשה בסוף עשיר ובעל נכסים. כלומר, ההשתדלות מגיבה פירות ורואים את תוצאותיה

בבירור.

אולם לאמיתו של דבר הכל שקר וכזב. הישגים בין ברוחניות ובין בגשמיות אינם מגיעים כתוצאה מהשתדלות. הכל מתנהל אך ורק ע"י "אחד". אין בעולם דבר מלבד בורא העולם. הוא הקובע כל נקודה ונקודה במהלך החיים ובתוך המציאות, וההשתדלות כולה אינה אלא בגדר אפס גמור. זוהי בחינת "מוחין דגדלות" - הסתכלות על העולם במבט של אדם גדול. ואכן תפיסה נעלה זו, לא כל אחד מסוגל לתפוס ולהבין.

דומה הדבר לילד קטן הממתין לאמו בביתו בשעת צהרים, שבשובה ממקום עבודתה תכין לו את ארוחת הצהרים, ואמו איחרה שלא באשמתה בכשלושת רבעי שעה עקב פקקי תנועה שהיו בדרך לביתה. קשה מאוד להסביר לאותו ילד שאיחור זה אינו קשור כלל לאמו, ורק הקב"ה בכבודו ובעצמו דאג "לאחר" היום את זמן הסעודה שלו. מוחו אינו מסוגל לקלוט שהקב"ה הוא הקובע דבר זה. הוא יודע עובדה מציאותית אחת: אתמול כשאמו הגיעה בזמן הוא אכל את סעודתו בזמן המיועד, והיום כשאיחרה הוא לא אכל בזמן! כלומר, אמו היא הקובעת מה הוא יאכל ולא הקב"ה ח"ו.

תפיסת נקודה מעין זו היא "גדלות". אך עדיין אין זה אלא השלב הראשון בהשגת הגדלות.

עיקר מדרגת האדם - חיים עם הקב"ה

שלב עמוק יותר הוא לחיות ולחוש כפשוטו את המציאות האמיתית של "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". יהודי יכול לבוא לביהכ"נ, לעצום את עיניו ולהמשיך לעצמו שכל ["מוחין"] בתחילה לפקוח את עיני שכלו ולגלות את האמת הפשוטה הפרושה לפניו בכל רחבי תבל, את מציאות ה' בעולם, ולאחר מכן, להשיג אפילו את ההשגה הנעלה יותר - ה"גדלות", "אחד".

הכל טוב ויפה, אולם לא בהשגות אלו טמון עיקר היהודי. עיקר מצב היהודי נקבע לפי דרגתו הרוחנית בשעה שהוא אוחז כבר לאחר סיום התפילה ואמירת "עושה שלום": איזה רושם מתוך כל אותן השגות מופלאות באמיתת המציאות נשאר עליו ומהנה את מרכז החיים שלו. עד כמה הוא חי באופן

תמידי עם הקב"ה, מתוך תחושה אמיתית שאכן הקב"ה נמצא עמו במחיצתו, משגיח עליו ומכוונו בכל דרכיו.

זה בעצם היה מצבו של אדם הראשון לפני החטא: "צופה ומביט מסוף העולם ועד סופו" (ב"ר, פי"א, ב). כלומר, הוא חי את ענין ה"אחד" מבוקר עד ערב, מסוף העולם ועד סופו. רגליו עמדו במקום אחד, וראשו היה מונח אצל השי"ת. מטרת עבודתנו כאן בעוה"ז היא לשוב שנית לצורת חיים זו.

נמצא שבנקודה זו טמון ההבדל בין הדורות הקודמים לדורנו. לפני שלוש מאות שנה, מאתיים שנה ואפילו לפני מאה שנה, כל יהודי ניהיה זה הפשוט שבפשוטים, כל אמא וכל סבתא חיו את קרבת ה'. התחושה היתה, שהשי"ת הוא כביכול ממש כאחד מבני הבית, כמו ההורים, הילדים וכו', ונוכחותו היתה מורגשת בתוכם במהלך כל שעות היממה. זו היתה צורת היהודי האמיתי.

והנה בדברים אלו איני בא לקטרג ח"ו על כלל ישראל, אולם כידוע בדורנו התרחשה מהפכה בכל תחומי החיים: פעם נסעו בעגלות עם סוסים, והיום במכוניות. פעם כדי לשוחח עם החבר היה הכרח לפגשו, ואילו כיום ישנו טלפון שניתן לשוחח דרכו גם עם אדם הנמצא בארץ רחוקה. בדור קודם נסיעה לאמריקה ארכה מספר חודשים, וכיום תוך שתיים עשרה שעות ניתן להגיע מארץ ישראל לאמריקה.

גם היהדות בדורנו "התפתחה" בצורה מופלאה עד מאוד, הן בלימוד [כיום נאמרות סברות נפלאות, שבדורות קודמים לא העלו על דעתם], והן בקיום המצוות [התפילין שלנו, כמו כן האתרוגים והלולבים שלנו, מהודרים יותר, המצות שלנו, אף הן, נאפות בהידור גדול מאוד וכו']. אולם לדאבונו זוהי יהדות ללא השי"ת, פשוטו כמשמעו! איננו חשים שהקב"ה נמצא עמנו.

אין הכוונה ח"ו לזלזל בכל ההתפתחות המופלאה הנ"ל של דורנו, אך מאידך עלינו לעמול לחיות את מציאות השי"ת, וכשם שאומרים לזולת "בוקר טוב", כך לומר לפני הקב"ה "מורה אני לפניך מלך חי וקיים", לא בתור פתגם ולא כמושג תיאורטי, אלא מתוך שכך היא אכן המציאות: הקב"ה השיב לנו את נשמתנו בבוקר, ועל מתנת החיים שהוענקה לנו מאתו יתברך אנו מודים לו ומברכים אותו.

הרגשה זו של נוכחות ה' כוללת בתוכה את שני החלקים: הקטנות - ההכרה הברורה מי עשה כל זאת, והגדלות - לחיות הכרה זו כל הזמן, לחוש כי נפגשים עמו בכל רגע, בבחינת "חי וקיים". זוהי בעצם מטרת ימי הפסח: להתחיל מהתחלה ולהכניס את הרבש"ע בתוך מהלך החיים הפשוט שלנו.

מבט של "קטן" ומבט של "גדול"

נרחיב מעט בביאור אותם שני מבטים על הבריאה: המבט של ה"קטנות" והמבט של ה"גדלות". הקטן מרגיש שאכן יש בורא לעולם אשר ברא את הכל והוא אלקינו, אולם העולם עצמו, כך נדמה לו, הוא העולם כפי שנראה בעינינו. אך הגדול מרגיש את עצם מציאות השי"ת בעולם ש"מלא כל הארץ כבודו", והיינו באופן הפשוט של הדברים, בלי להכנס לעומקם, שהרבש"ע ברא את הכל, ואף כיום היא מחיה ומפעיל את הכל. ולא עוד, אלא שהוא קרוב אלינו, מנהיג אותנו ומדבר עמנו, ועלינו להכירו כמי ש"חכו ממתקים וכולו מחמדים" (שה"ש ה, טו). זוהי "גדלות". לצערנו ענין זה לא קיים אצלנו, לצערנו, אפילו בהשקפה!

ובאמת אכן לא קל להגיע לצורת חיים כזו. אולם כשם שבשעה שיהודי שאינו שומר תומ"צ תמה כיצד ניתן לחיות בצורה כזו שכה הרבה דברים אסורים [שבת וכיוצ"ב], והתשובה אליו היא "טעמו וראו כי טוב ה'" (תהלים לד, ט) - "עליך לנסות לחיות כך, וכשתתרגל לצורת חיים זו תגלה עד כמה נפלאה היא", כך גם עלינו לנהוג בענייננו.

נדרשת מאתנו מהפכה של ממש: להסתכל על העולם במבט יהודי אמיתי. נדמה, כי אף על פי שקיימת בתוכנו מערכת של השקפות אמיתיות, ואף מערכת של מעשים על פי תורה, פעמים רבות אף אנו מביטים על עניני העולם במבט הדומה למבט של חילוני. סבורים אנו כי יש את עצם מציאות העולם, ומלבד זאת קיים גם הרבש"ע. מחשבים את הפער בין גובה המשכורת שמקבלים לעומת ההוצאות הצפויות לקראת חג הפסח וכיוצ"ב. כביכול זוהי מציאות העולם: המשכורת - זו מציאות, הוצאות הפסח - אף הן דבר מציאותי, וממילא הפער ביניהן אכן הנו דבר מדאיג ומטריד, אלא שקיימות מעלות רוחניות נוספות הקרויות "אמונה" ו"בטחון" שאינן אלא בגדר "פרומע זאכען" [עניני דת]... זוהי חילוניות כפשוטו.

ימי הפסח נועדו ללמדנו דבר אחד: "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ". ומאחר ו"החדש הזה לכם ראש חדשים", הרי שעל כל יהודי מוטל בליל הסדר לחדש את השקפת החיים שלו לדעת שיש בורא לעולם ולחיות את האמת מתוך מבט של גדלות. מי שיעבור את ימי הפסח ומבטו על כל העולם והחיים לא ישתנה בצורה מהפכנית, דומה ליהודי שעבר את כל הימים הנוראים: ראש השנה, יום כיפור וסוכות, וקיים את כל המצוות האמורות בהן, רק דבר אחד הוא "שכח": הוא לא עשה תשובה... הכרת ה"מוחץ דגדלות" כי ניתן לחיות סוג אחר לגמרי של חיים - חיים עם הקב"ה, היא מעין תורה בתשובה. לחזור לחיות אך ורק עם הקב"ה, ללא התחשבות או התענינות בגורמים חיצוניים נוספים.

"עץ הדעת טוב ורע"

בנקודה זו בעצם היה טמון גם כשלוננו של אדם הראשון. אדם הראשון נכשל באכילה מפירותיו של עץ הדעת טוב ורע. זוהי סוגיה קשה ונעלמת וננסה להאירה מעט, מהו "עץ הדעת"?

אדם הראשון היה חי בתוך גן עדן. ענינו של "גן עדן" אחד הוא: בבית המקדש היתה בהירות - ברגע אחד התגלתה האמת מול עיני הנכנס לשם, כמו כן בשבת קודש טמונה סגולה מסויימת שהראש "נפתח" ומגלה את האמת. בגן עדן קיימת שיא הבהירות אשר תתכן בעולם. אדם הראשון חי שם בצוותא עם הקב"ה במשך עשרים וארבע שעות ביממה, ומלבדו יתברך, הוא לא ידע מאומה. ראשו היה בשמים כפשוטו, שם הוא התגורר.

ולא עוד, אלא מובא בחז"ל (סנהדרין גט ע"ב): "אדה"ר מיסב בגן עדן היה והיו מלאכי השרת צולין לו בשר ומסננין לו יין". מדוע הוא לא עשה זאת לבד, וכי ח"ו היה נכה?! על כרחך הדבר נבע מהעובדה שפשוט לא היה לו זמן ו"ראש" להתעסק בענינים אלו מאחר וכל כולו היה עם השי"ת.

ואעפ"כ נכשל אדם הראשון באכילה מ"עץ הדעת". מהו עץ הדעת? אנו רוצים לומר בזה מהלך מחודש. עץ הדעת פירושו לדעת. הוא לא התרכז אך ורק בצל השכינה, הוא שאף לדעת ידיעות נוספות: "טוב ורע". מלבד הקדושה והקירבה אל השי"ת בער בקרבו הרצון להכיר את העולם החיצוני ולדעת את הנעשה בו.

ונתבונן עד כמה אנו דבוקים לאותו "עץ הדעת". חיים אנו כיום בדור שבו רבו עד מאוד אמצעי התקשורת למיניהם. זהו דבר איום ונורא, בהיותו גורם לכך שבתוך הראש שלנו מונחות ידיעות בענייני העולם בכמות כה עצומה, עד שכמדומה שאם "יהודי של פעם" היה חי אלף שנה, הוא לא היה יודע, ולו חלק קטן, ממה שבימינו יודע כל ילד קטן בגיל שמונה או תשע. לא יפלא, אפוא, שילדים אינם זוכרים טוב את המשניות או דפי הגמרא שלמדו, מאחר וראשם תפוס בדברים אחרים הממלאים את ראשם עד אפס מקום.

ישנם הטוענים שדברים אלו מתאימים רק לגברים המצווים בלימוד התורה ולא לנשים הפטורות מכך, אבל זוהי טעות! אנו לא מדברים על תורה, אלא על עצם צורת היהודי שצריך הוא לחיות עם הקב"ה, וזה כולל בין איש ובין אשה. האשה של פעם לא למדה תורה אבל היתה דבוקה כולה להשי"ת, וזהו המצב שלנו בפסח, שהרי בפסח לא קבלנו עדיין את התורה, אך בכל זאת ראינו "כי אני ה' בקרב הארץ"! ראינו שהקב"ה נמצא אתנו כאן בעולמנו ויש לתפוס כביכול קשר חי עמו.

לשם כך הוענק לנו חג הפסח - לחדש את החיים. למצוא את הבורא יתברך ולחיות עמו, בקטנות ובגדלות. כתוב בפסוק: "אני א-ל-ש-די" (בראשית יז א), ומפרש רש"י: "אני הוא שיש די באלוהותי לכל בריה". עכ"ל. היינו שבקב"ה ותורתו ניתן למצוא הכל ואין צורך לשום דבר נוסף, אף באכילת המצה מתגלה כי ניתן למצוא חיים נעימים עם ה' ותורתו, בלי להזדקק כלל לדברים אחרים.

לענ"ד דברים אלו יסודיים מאוד. כמדומה שאחד הפרטים המעשיים בענין זה הוא השתדלות באמירת מאה ברכות כל יום. כי הנה בדר"כ, אדם נזכר בבוראו בעת התפילה, אולם בין תפילה לתפילה עלול הוא, ח"ו, לשכוח ממנו. אותן מאה ברכות, ענינן להביא את האדם למצב בו זוכר הוא את הקב"ה וחי עמו מאה פעמים במשך היום, אפילו "סתם כך" באמצע היום.

זוהי הסגולה המיוחדת הטמונה בחג הפסח, והמוצא חיים בצלו של א-ל עליון ודאי יקויים בו "שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך".